

ISBN 13 หลัก : ความท้าทายที่สำนักพิมพ์ และห้องสมุดต้องปรับตัวตามให้ทัน

สุวรรณา ธนพัฒน์

สาระสำคัญในมาตรฐาน ISO 2108 : 2005 - ISBN ระบบใหม่ เป็นมาตรฐานที่กำหนดให้ใช้แทน ISO 2108 : 1992 (ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 3) ซึ่งเปลี่ยนเลข ISBN จาก 10 หลัก เป็น 13 หลัก เพื่อให้รองรับกับความต้องการในการใช้เลข ISBN ที่ทวีความต้องการเพิ่มมากขึ้น และกำลังประสบปัญหาเลข ISBN มีไม่เพียงพอ ตลอดจนปรับปรุงแบบระบบ ISBN ให้เข้ากับระบบ EAN-UCC ซึ่งเป็นระบบบาร์โค้ดของสินค้าเพื่อเชื่อมโยงกับระบบการค้าธุรกิจทั่วโลกอีกด้วยโดยกำหนดให้ใช้ ISBN 13 หลัก ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2550 เป็นต้นไป การเปลี่ยนแปลงครั้งนี้ส่งผลกระทบต่อวงการสิ่งพิมพ์ทั่วโลก กล่าวคือ สำนักพิมพ์ต้องแปลงเลข ISBN 10 หลัก เป็น 13 หลัก ทั้งในส่วนที่เป็นสิ่งพิมพ์ในปัจจุบัน และฉบับที่ขาดตลาด ซึ่งคาดว่าจะมีการสั่งซื้อในอนาคต และต้องจัดทำรายละเอียดเกี่ยวกับรายการหนังสือ/สิ่งพิมพ์ ที่กำหนดเลข ISBN เพื่อส่งให้ ISBN Agency ด้วย รวมถึงตัวแทนจำหน่าย ร้านขายปลีกและขายส่งก็ต้องเตรียมปรับตัวเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงในครั้งนี้ด้วยเช่นกัน แม้ในส่วนของห้องสมุดเองก็ต้องจัดเตรียมทั้ง 2 ระบบ คือมีทั้ง ISBN 10 หลัก และ 13 หลัก ในระบบฐานข้อมูล / บัตรรายการเพื่อเตรียมพร้อมสำหรับการสืบค้นด้วย

13 Digits of ISBN : The Challenge that Publishers and Libraries Must Adapt

Suwanna Thanapat

Important information on the standard of ISO 2108 : 2005 - ISBN in a new system. It is the stipulated standard to replace ISO 2108 : 1992 (3rd edition). It has been changed from 10 digits to 13 digits of ISBN as the requirement in using digits of ISBN which is increasingly needed and faced insufficient digits of ISBN including adapting the form of ISBN system to comply with the system of EAN-UCC. The EAN-UCC is the barcode system of goods to link with worldwide business by starting to use 13 digits of ISBN from January 1, 2550.

This change gives effects to worldwide publishers; that is, they must change 10 digits to 13 digits of ISBN both in current publications and out of stock publications which will be ordered in the future. Also, publishers must prepare details of books/publications which have ISBN in order to further send them to ISBN agencies, including book sellers. Retail and wholesale shops must adapt to this change too. Even libraries must prepare both 2 systems; that is, having both 10 digits of ISBN and 13 digits of ISBN in the database system/card in order to be ready for searching.

ISBN 13 หลัก : ความท้าทายที่สำนักพิมพ์ และห้องสมุดต้องปรับตัวตามให้ทัน !

สุวรรณ ธนพัฒน์¹

ในปี พ.ศ. 2515 (ค.ศ.1972) องค์การระหว่างประเทศว่าด้วยการมาตรฐาน (International Organization for Standardization - ISO)² กำหนดมาตรฐาน ISO 2108: 1972 - Documentation - International standard book numbering (ISBN)³ หรือมาตรฐานสากลประจำหนังสือ (ISBN) ขึ้นเป็นครั้งแรกโดยมีวัตถุประสงค์ให้ใช้ ISBN เป็นรหัสสากลเพื่อแสดงเอกลักษณ์ของหนังสือแต่ละชื่อเรื่อง เพื่อความสะดวกและความถูกต้องในการควบคุมข้อมูลสิ่งพิมพ์ด้วยระบบคอมพิวเตอร์ ไม่ว่าจะเป็นด้านการสั่งซื้อ การควบคุมสต็อกของสำนักพิมพ์ ถือเป็นส่วนสำคัญในวงการจำหน่ายหนังสือทั่วโลก ที่ใช้เชื่อมโยงระหว่างสำนักพิมพ์ กับ ผู้จำหน่าย และ ห้องสมุด ที่เกี่ยวกับระบบการสั่งซื้อ การสืบค้น/ค้นคืน การคัดเลือกสิ่งพิมพ์ การแลกเปลี่ยน การสำรวจหนังสือ การถ่ายโอนข้อมูลจากฐานข้อมูลบรรณรายการ การบริการยืม-คืน ตลอดจนการยืมระหว่างห้องสมุด

กว่า 30 ปี หนังสือ หรือสิ่งพิมพ์ที่มีลักษณะเช่นเดียวกับหนังสือ ใช้ ISBN 10 หลักในการระบุเกี่ยวกับหนังสือแต่ละชื่อเรื่อง จนกระทั่งยุคข้อมูลข่าวสารท่วมท้น การตีพิมพ์และเผยแพร่ในรูปของอิเล็กทรอนิกส์เป็นไปอย่างรวดเร็ว ทั้งทางเว็บไซต์ (Web site) การค้าอิเล็กทรอนิกส์ (e-Commerce) ได้รับความนิยมอย่างกว้างขวางกว่า 160 ประเทศ ความต้องการใช้เลข ISBN 10 หลัก มีมากขึ้นและทวีความต้องการขึ้นเรื่อยๆ จนทำให้เลข ISBN ที่เตรียมไว้มีไม่พอสำหรับหนังสือ / สิ่งพิมพ์ใหม่ที่กำลังจะตีพิมพ์ในอนาคต

¹ สุวรรณ ธนพัฒน์ ศูนย์สนเทศมาตรฐาน สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม

² องค์การระหว่างประเทศว่าด้วยการมาตรฐาน (International Organization for Standardization - ISO) เป็นองค์กรอิสระซึ่งจัดตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ.2490 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการกำหนดมาตรฐานและกิจกรรมที่เกี่ยวข้องเพื่อช่วยให้การแลกเปลี่ยนสินค้า และบริการเป็นไปโดยสะดวก และช่วยพัฒนาความร่วมมือระหว่างประเทศในด้านวิชาการ วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และเศรษฐกิจมาตรฐานที่กำหนดขึ้นเรียกว่า มาตรฐานระหว่างประเทศ (International standard)

³ ปัจจุบัน ISO กำหนดมาตรฐานสากลประจำหนังสือ (ISBN) รวม 4 ฉบับ คือ

ISO 2108: 1972 - Documentation -- International standard book numbering (ISBN) 1st ed.

ISO 2108: 1978 - Documentation -- International standard book numbering (ISBN) 2nd ed.

ISO 2108: 1992 - Information and documentation -- International standard book numbering (ISBN) 3rd ed.

ISO 2108: 2005 - Information and documentation -- International standard book numbering (ISBN) 4th ed.

ปี พ.ศ.2545 (ค.ศ.2002) ISO/TC 46/SC 9 :Identification and description ซึ่งเป็น
คณะกรรมการคณะหนึ่งในคณะกรรมการวิชาการคณะที่ 46 ⁴ (Information and documentation)
ภายใต้องค์การระหว่างประเทศว่าด้วยการมาตรฐาน (International Organization for
Standardization - ISO) ตัดสินใจหาวิธีทางออกก่อนที่เลข ISBN จะใช้หมด ในขณะเดียวกันก็ต้องเฝ้า
เวลาสำหรับให้วงการอุตสาหกรรมการพิมพ์ สำนักพิมพ์ ร้านจำหน่ายหนังสือ และห้องสมุด มีเวลา
เตรียมสำหรับการเปลี่ยนแปลงเพื่อการตีพิมพ์ การสั่งซื้อ และระบบการจัดทำบัญชีรายการ เพื่อ
รองรับการเปลี่ยนแปลง ISBN ระบบใหม่ด้วย

⁴ คณะกรรมการวิชาการด้านการเอกสารและสารสนเทศของ ISO (ISO/TC 46 : Information and Documentation)

ขอขาน้ำใจที่ความรับผิดชอบในการกำหนดมาตรฐานระหว่างประเทศเกี่ยวกับการดำเนินงานของห้องสมุด ศูนย์เอกสาร
และสารสนเทศต่าง ๆ ด้านการจัดทำสารสังเขปและดรรชนี ด้านจดหมายเหตุ ด้านสนเทศศาสตร์และการพิมพ์
คณะกรรมการวิชาการคณะนี้ปัจจุบันมีคณะทำงาน 4 คณะที่อยู่ภายใต้ TC 46 คือ

TC 46 /CG : Coordinating group

TC 46/WG2 : Coding of country names and related entities

(กำหนดมาตรฐานเกี่ยวกับรหัสแสดงชื่อประเทศและเรื่องที่เกี่ยวข้อง)

TC 46/WG3 : Conversion of written languages

(กำหนดมาตรฐานเกี่ยวกับการแปลง/การถอดอักษรในภาษาต่างๆ)

TC 46/WG4 : Terminology of information and documentation

(กำหนดมาตรฐานเกี่ยวกับคำศัพท์ที่ใช้งานด้านการเอกสารและสารสนเทศ)

มีคณะกรรมการ (SC) รวม 4 คณะ ดังนี้

TC 46 / SC 4 : Technical interoperability

(กำหนดมาตรฐานทางด้าน Computer applications /Protocol ที่นำมาประยุกต์ใช้ใน
งานห้องสมุดและสารสนเทศ)

TC 46 / SC 8 : Quality - Statistics and performance evaluation(กำหนดมาตรฐานทางด้าน

คุณภาพงานห้องสมุดและแหล่งให้บริการสารสนเทศ สถิติ และการประเมินผล รวมถึง
ตัวชี้วัด)

TC 46 / SC 9 : Identification and description

(กำหนดมาตรฐานเกี่ยวกับงานเทคนิคของห้องสมุดและแหล่งบริการสารสนเทศ)

TC 46 / SC 11: Archives/records management

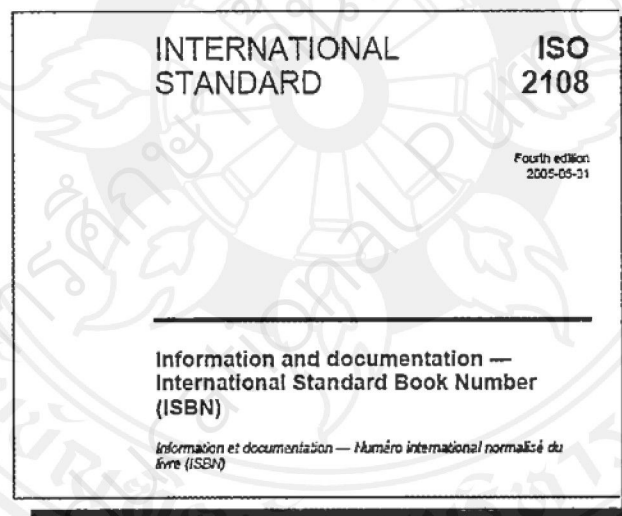
(กำหนดมาตรฐานเกี่ยวกับการจัดการด้านเอกสาร/จดหมายเหตุ)

Jane Thacker ซึ่งเป็นเลขานุการของ ISO/TC 46/SC 9 เป็นผู้เตรียมร่างข้อเสนอการจัดตั้ง
คณะกรรมการคณะที่ 4 (ISO/TC 46/SC 9/WG 4 – International Standard Book Number (ISBN)
เพื่อเตรียมการจัดทำ ISBN ระบบใหม่และดำเนินการเป็นผลสำเร็จเมื่อเดือนพฤษภาคม พ.ศ.2548
(ค.ศ. 2005)

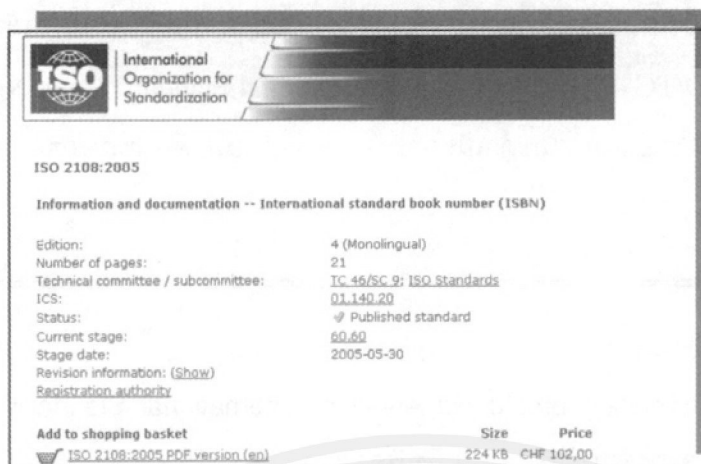
สาระสำคัญในมาตรฐาน ISO 2108 : 2005 –ISBN ระบบใหม่

ISO 2108 : 2005 – Information and documentation -International Standard Book Number
(ISBN) เลขมาตรฐานสากลประจำหนังสือ ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 4

เป็นมาตรฐานที่กำหนดให้ใช้แทน ISO 2108 : 1992 (ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 3) ซึ่งเปลี่ยนเลข ISBN จาก 10 หลัก
เป็น 13 หลัก เพื่อให้รองรับกับความต้องการในการใช้เลข ISBN ที่ทวีความต้องการเพิ่มมากขึ้น และกำลัง
ประสบปัญหาเลข ISBN มีไม่เพียงพอ ตลอดจนปรับปรุงแบบระบบ ISBN ให้เข้ากับระบบ EAN-UCC ซึ่งเป็น
ระบบบาร์โค้ดของสินค้า/ผลิตภัณฑ์ เพื่อเชื่อมโยงกับระบบการค้าธุรกิจทั่วโลกอีกด้วย



ISBN ใช้เป็นเลขมาตรฐานสากลแสดงเอกลักษณ์ของหนังสือแต่ละเล่มที่จัดพิมพ์โดยสำนักพิมพ์ ประกอบด้วย
ตัวเลข 13 หลัก ระบุลักษณะโครงสร้างของ ISBN พร้อมหลักเกณฑ์วิธีการกำหนดและการใช้ ISBN
ตลอดจนข้อมูลรายละเอียดของรายการสิ่งพิมพ์ / วัสดุไม่ตีพิมพ์ ที่มีการกำหนดเลข ISBN



ISO 2108:2005

Information and documentation -- International standard book number (ISBN)

Edition: 4 (Monolingual)
 Number of pages: 21
 Technical committee / subcommittee: TC 46/SC 9: ISO Standards
 ICS: 01.140.20
 Status: Published standard
 Current stage: 60.60
 Stage date: 2005-05-30
 Revision information: (Show)
 Registration authority

Add to shopping basket Size Price
 ISO 2108:2005 PDF version (en) 224 KB CHF 102,00

ISO 2108 : 2005 - ISBN ระบบใหม่

- ระบุชัดเจนว่าสิ่งพิมพ์ / สิ่งพิมพ์อิเล็กทรอนิกส์ ประเภทใดบ้างที่ต้องกำหนดเลข ISBN มีการกำหนดให้สำนักพิมพ์ต้องจัดทำรายละเอียดของหนังสือแต่ละรายการ (metadata) และส่งให้หน่วยงานที่กำหนดเลข ISBN ทุกครั้งที่มีการกำหนดเลข ISBN (หน่วยงานที่ทำหน้าที่กำหนดเลข ISBN ของประเทศไทยคือสำนักหอสมุดแห่งชาติ) โดยรายละเอียดข้อมูลประกอบด้วย

รายการข้อมูล	คำอธิบาย
ISBN	ISBN 13 หลัก
Product form	รหัสแสดงสื่อ/รูปแบบที่จัดทำ
Title	ชื่อเรื่อง ชื่อเรื่องรอง (ถ้ามี)
Series	ชื่อชุด
Contributor	ชื่อผู้ร่วมงาน
Edition	ครั้งที่พิมพ์ ระบุตั้งแต่การพิมพ์ครั้งที่ 2 เป็นต้นไป
Language(s) of text	ใช้รหัสแสดงภาษา (ISO 639-2)
Imprint	ใส่ชื่อการค้าที่มีการตีพิมพ์
Publisher	ใส่ชื่อบุคคลหรือหน่วยงานที่เป็นเจ้าของ
Country of publication	ใช้รหัสแสดงชื่อประเทศ (ISO 3166-1)
Publication date	วันที่มีการตีพิมพ์ครั้งแรกภายใต้เลข ISBN นี้ ใช้รูปแบบตาม ISO 8601 (YYYY-MM-DD) ปี-เดือน-วัน
ISBN of parent publication	สิ่งพิมพ์ที่มีหลายตอนจบ และสิ่งพิมพ์ฉบับนี้เป็นตอนหนึ่งในหลายตอนของเล่มหลัก ให้ระบุ ISBN ของเล่มหลักด้วย

- ข้อมูลนี้จะมีการรวบรวมและจัดทำรายการสิ่งพิมพ์เพื่อเผยแพร่ข้อมูลใน *Books in Print* 

สาระสำคัญของ ISO 2108 ฉบับใหม่

- ใช้ ISBN 13 หลัก ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2550 เป็นต้นไป
- ใช้ร่วมกับ EAN 13 หลัก
- สำนักพิมพ์ต้องแปลงเลข ISBN 10 หลัก เป็น 13 หลัก ทั้งในส่วนที่เป็นสิ่งพิมพ์ในปัจจุบัน และฉบับที่ขาดตลาด ซึ่งคาดว่าจะมีการสั่งซื้อในอนาคต
- ห้องสมุดต้องจัดเตรียมทั้ง 2 ระบบ คือมีทั้ง ISBN 10 หลัก และ 13 หลัก ในระบบฐานข้อมูล / บัตรรายการเพื่อการสืบค้น
- สำนักพิมพ์ ต้องจัดทำรายละเอียดเกี่ยวกับรายการหนังสือ/สิ่งพิมพ์ ที่กำหนดเลข ISBN เพื่อส่งให้ ISBN Agency

ใครบ้างที่ต้องเตรียมความพร้อมในการเปลี่ยนแปลงครั้งนี้ ?

1. สำนักพิมพ์
2. ตัวแทนจำหน่ายหนังสือ / ร้านหนังสือขายปลีก-ส่ง
3. ห้องสมุด

คำถาม ☞ คุณพร้อมหรือยังกับการปรับตัวเองเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงของ ISBN 13 หลัก ?

เปรียบเทียบโครงสร้างระหว่าง ISO 2108 : 1992 และ ISO 2108 : 2005

ISO 2108 : 1992 (ISBN ระบบเดิม)

โครงสร้าง ISBN ประกอบด้วยกลุ่มตัวเลข 10 หลัก แบ่งเป็น 4 ส่วน

ส่วนที่ 1 รหัสกลุ่มประเทศ (Group identifier) แสดงถึงกลุ่มประเทศ มีการจัดแบ่งประเทศตาม

ลักษณะทางภูมิศาสตร์ หรือภาษา (สำหรับเลขที่ใช้แสดงรหัสกลุ่มของประเทศไทยคือ 974)

ส่วนที่ 2 รหัสสำนักพิมพ์ (Publisher identifier) แสดงกลุ่มสำนักพิมพ์

ส่วนที่ 3 รหัสชื่อเรื่อง (Title identifier) แสดงลำดับของสิ่งพิมพ์ที่ผลิตมาจากสำนักพิมพ์นั้น ๆ

ส่วนที่ 4 เลขตรวจสอบ (Check digit) เป็นตัวเลขที่ได้จากการคำนวณเลข 9 หลักแรก ใช้สำหรับตรวจสอบความถูกต้องโดยใช้สูตรโมดูลัส 11 (Modulus 11)

ISBN 2108 ระบบเดิม
(10 หลัก)

- ① รหัสกลุ่มประเทศ (Group identifier)
- ② รหัสสำนักพิมพ์ (Publisher identifier)
- ③ รหัสชื่อเรื่อง (Title identifier)
- ④ เลขตรวจสอบ (Check digit) ใช้โมดูลัส 11

ISO 2108 : 2005 (ISBN ระบบใหม่)

โครงสร้าง ISBN ประกอบด้วยกลุ่มตัวเลข 13 หลัก แบ่งเป็น 5 ส่วน

ส่วนที่ 1 Prefix element นำหน้าด้วยตัวเลข 3 หลัก (978) ของรหัส EAN ซึ่งเป็นรหัสบาร์โค้ดแสดงสินค้า/ผลิตภัณฑ์

ส่วนที่ 2 Registration group element (รหัสกลุ่มประเทศ) กำหนดโดย International ISBN Agency แสดงถึงกลุ่มประเทศ มีการจัดแบ่งประเทศตามลักษณะทางภูมิศาสตร์ หรือภาษา (สำหรับเลขที่ใช้แสดงรหัสกลุ่มของประเทศไทยคือ 974)

ส่วนที่ 3 Registrant element (รหัสสำนักพิมพ์) เป็นตัวเลขแสดงหน่วยงาน/สำนักพิมพ์ (Publisher) ที่ขอรับเลข ISBN

ส่วนที่ 4 Publication element (รหัสชื่อเรื่อง) เป็นตัวเลขประจำสิ่งพิมพ์ที่ผลิตมาจากสำนักพิมพ์นั้น ๆ

ส่วนที่ 5 Check digit (เลขตรวจสอบ) เป็นตัวเลขที่ได้จากการคำนวณเลข 12 หลักแรก ใช้สำหรับตรวจสอบความถูกต้อง โดยใช้สูตรโมดูลัส 10 (Modulus 10)

ISBN 2108 ระบบใหม่
(13 หลัก)

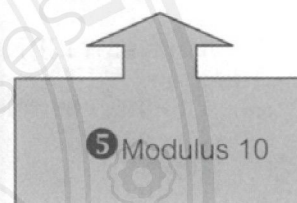
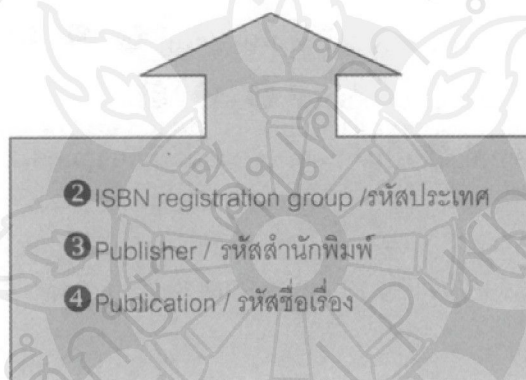
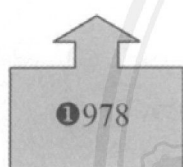
- ❶ ตัวเลข 3 หลัก (978) ซึ่งเป็นรหัส EAN.UCC
- ❷ รหัสกลุ่มประเทศ (Registration group element)
- ❸ รหัสสำนักพิมพ์ (Registrant element)
- ❹ รหัสชื่อเรื่อง (Publication element)
- ❺ เลขตรวจสอบ (Check digit) ใช้โมดูลัส 10

ISBN 2108 ระบบใหม่ ประกอบด้วย ตัวเลข 13 หลัก โดยมีโครงสร้างแบ่งเป็น 3 ส่วนหลัก ดังนี้

EAN.UCC 3 หลัก

ISBN 9 หลัก

เลขตรวจสอบ 1 หลัก
(Check digit)



หมายเหตุ: 979 ซึ่งเป็นตัวเลข 3 หลักของ EAN-13 จะใช้กับ ISBN 13 หลัก หลังวันที่ 1 มกราคม 2550
978 ซึ่งเป็นตัวเลข 3 หลักของ EAN-13 จะใช้กับ ISBN 10 หลัก เพื่อแปลงเป็น 13 หลักเท่านั้น

อะไรจะเกิดขึ้น หาก ISBN 10 หลัก ที่ใช้อยู่ในปัจจุบันต้องปรับจาก 10 หลัก เป็น 13 หลัก รวมถึงต้องมีการแปลงเลข (Convert) สำหรับสิ่งพิมพ์ที่ขาดตลาด (Out of print) ซึ่งคาดว่าจะมีการสั่งซื้อในอนาคตด้วย
สำนักพิมพ์ / ร้านจำหน่ายหนังสือ / ตัวแทนจำหน่าย จะต้องดำเนินการกับรายการสินค้าที่มีอยู่ในสต็อก/ บัญชีรายชื่อ (แคตาล็อก) / ข้อตกลงสัญญาซื้อขาย แม้กระทั่งระบบการจัดทำรายละเอียดข้อมูลทางบรรณานุกรม (Bibliographic data) ของห้องสมุด ล้วนแล้วแต่ได้รับผลกระทบอันเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงของ ISBN ระบบใหม่ที่กำหนดให้ใช้เลข 10 หลักเป็น 13 หลักแทนทั้งสิ้น กล่าวคือ

- ร้านจำหน่ายหนังสือ (Bookseller) จำเป็นต้องเปลี่ยนจาก 10 หลัก เป็น 13 หลัก ด้วยเช่นกัน ในส่วนของการสั่งซื้อ การแสดงใบแจ้งรายการสินค้า / ใบส่งของ (Invoice) จะต้องเตรียมให้พร้อมก่อนวันที่ 1 มกราคม 2550 (ค.ศ.2007)
- ห้องสมุด ต้องเตรียมพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงเช่นกัน ระบบฐานข้อมูลต้องมีทั้ง 2 ระบบ คือ ISBN 10 หลัก และ 13 หลัก ไม่ว่าจะเป็นข้อมูลเอกสารที่มีอยู่เดิม (Old collection) หรือเอกสารที่เข้ามาใหม่ ห้องสมุดต้องเตรียมรับมือกับความเปลี่ยนแปลงที่กำลังจะมีผลบังคับใช้ในวันข้างหน้า แม้ว่าวันที่ 1 มกราคม 2550 (ค.ศ.2007) ISBN 13 หลัก จึงจะมีผลบังคับใช้ก็ตาม แต่ก็มีสำนักพิมพ์/ร้านจำหน่ายหนังสือหลายแห่งเริ่มปรับตัวนำระบบ ISBN 13 หลักมาใช้แล้ว โดยระบุ ISBN 13 หลัก เทียบกับ ISBN 10 หลัก บนตัวเล่มหนังสือด้วย

หากต้องการแปลงเลข ISBN 10 หลัก เป็น 13 หลัก จะทำอย่างไร ?

สำหรับเลข ISBN ระบบเดิม (10 หลัก) ที่มีอยู่ในและยังไม่ได้ใช้ ให้แปลงเลข ISBN 10 หลัก เป็น 13 หลัก โดยมีวิธีการแปลงดังนี้

1. เติมเลข 3 หลัก (978) นำหน้าเลข ISBN หลักที่ 1-9 (ส่วนที่ ① + ② + ③) ระบบเดิม
2. ตามด้วยเลข ISBN หลักที่ 1-9 ระบบเดิม(ส่วนที่ ① + ② + ③)
3. ตามด้วยตัวเลขตรวจสอบ ส่วนที่ ④ เป็นตัวเลขที่ได้จากการคำนวณเลข 12 หลักแรก โดยใช้สูตร โมดูลัส 10

หรืออาจใช้เครื่องมือช่วยแปลงเลข ISBN เป็น 13 หลัก (ISBN-13 Converter) ซึ่งจัดทำโดย International ISBN Agency

โดยคลิกไปที่ <http://www.isbn-international.org/converter/converter.html>

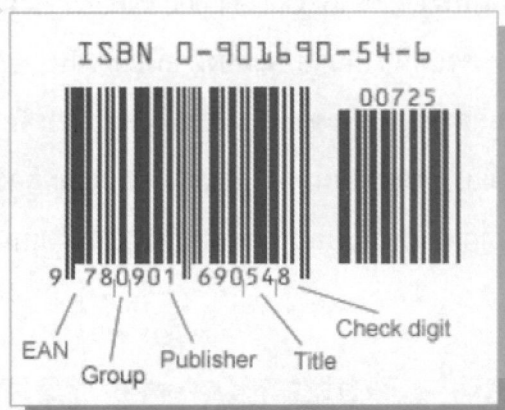
ตัวอย่าง

① ② ③ ④

ISBN 10 หลัก 0-901690-54-6

ISBN 13 หลัก 978-0-901690-54-8

EAN : 9780901690548 แสดงบนบาร์โค้ด ไม่ต้องใส่เครื่องหมายติงศานุภาค (—) (hyphen)



ตัวอย่างบัตรรายการที่ให้ข้อมูล ISBN 10 หลัก และ 13 หลัก

TISI Electronic Library on Web	
Card Screen	
Browse Search	Keyword Search
Expert Search	Card Screen
MARC Screen	Copy Menu
ISBN	974-6065-59-9
	978-974-6065-59-7
Standard No.	มอก. 1175 2536
ICS	35.040
Author	สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม (สมอ.) Same Author (3307)
Title	สัญลักษณ์รหัสแท่งสำหรับแสดงข้อมูลสินค้า
	Bar code symbol for commodity goods
Imprint	กรุงเทพฯ : สมอ., 2536
Physical Description	14 หน้า : ตาราง, ภาพประกอบ ; A4
Ministerial Note	ประกาศกระทรวงอุตสาหกรรม จ.1896 (21 ก.ค. 2536)
Gazette Note	ราชกิจจานุเบกษา ล.110 ต.114 (19 ส.ค. 2536)
Technical Committee	ทว.587
Subject	รหัสแท่ง
	จาก 5103

การกำหนดเลข ISBN

- เลข ISBN ที่กำหนดให้ ห้ามนำไปดัดแปลง / ใช้แทน / ใช้ซ้ำ
- เลข ISBN สามารถกำหนดให้กับสิ่งพิมพ์ที่พิมพ์แยกเล่มโดยสำนักพิมพ์เดียวกัน หรือ กำหนด เลข ISBN ให้กับสิ่งพิมพ์ที่พิมพ์ต่างภาษากัน
- รูปแบบการตีพิมพ์ (Product form) ที่แตกต่างกัน (เล่มเอกสาร หนังสือเบรลล์ วิดีโอ สิ่งพิมพ์อิเล็กทรอนิกส์ (ออนไลน์) สามารถกำหนดเลข ISBN แยกกันได้ รูปแบบของสิ่งพิมพ์อิเล็กทรอนิกส์ (.lit / .pdf / .html / .pdb) ที่พิมพ์แยกกันสามารถให้เลข ISBN ได้
- กรณีที่มีการแบ่งเป็นตอนๆ (Part) สามารถกำหนดเลข ISBN ให้ได้
- กรณีที่เป็นสิ่งพิมพ์รายการเดิม ไม่มีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการพิมพ์ (Product form) โดยสำนักพิมพ์เดิม (รวมถึงกรณีการเปลี่ยนแปลงราคา และกรณีการเปลี่ยนแปลงเล็กน้อย เช่นการพิมพ์ผิด) จะไม่กำหนดเลข ISBN ให้ใหม่

ประเภทของสิ่งพิมพ์ที่ต้องขอเลข ISBN

ISBN ครอบคลุมหนังสือทั้งส่วนที่เป็นสิ่งตีพิมพ์ และวัสดุไม่ตีพิมพ์ รูปแบบต่างๆ เช่น

- หนังสือตัวนูน (อักษรเบลล์)
- ฟิล์ม / วิดีโอ / แผ่นใส เนื้อหาทางการศึกษา
- CD / DVD / Cassette ที่จัดทำเป็นงานวิชาการเหมือนกับสิ่งพิมพ์
- สิ่งพิมพ์อิเล็กทรอนิกส์ สิ่งพิมพ์ออนไลน์ เช่น งานวิชาการจากระบบอินเทอร์เน็ต (Internet)
- สิ่งพิมพ์ในรูปของวัสดุย่อส่วน (Microform publications)
- ซอฟต์แวร์ทางการศึกษา
- สื่อผสมที่ประกอบด้วยตัวหนังสือเป็นหลัก (Text-based) เป็นต้น

ประเภทของสื่อสิ่งพิมพ์ที่ไม่ต้องขอเลข ISBN ได้แก่

- สิ่งพิมพ์ต่อเนื่องที่มีกำหนดออกเป็นวาระ (วารสาร)
- สิ่งพิมพ์ที่มีอายุการใช้สั้น เช่น สื่อโฆษณา
- เนื้อเพลง
- งานศิลปะ ที่ไม่มีหน้าชื่อเรื่องหรือเนื้อหา
- ข้อมูลส่วนบุคคล (แฟ้มประวัติ การศึกษา)
- บัตรอวยพร
- แผ่นบันทึกเสียงเพลง
- ซอฟต์แวร์ที่ใช้เพื่อวัตถุประสงค์อื่นที่ไม่ใช่เพื่อการศึกษา
- กระดานข่าวอิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Bulletin Boards)
- จดหมายอิเล็กทรอนิกส์ (e-mail) และการติดต่อสื่อสารทางอิเล็กทรอนิกส์อื่นๆ
- เกมส์ เป็นต้น

ตำแหน่งที่แสดง ISBN บนเอกสาร

ให้ระบุไว้ที่ตัวเล่ม

1. เอกสาร / สิ่งตีพิมพ์

- หน้าปกใน / ส่วนล่างของหน้าปกใน / หน้าแสดงลิขสิทธิ์
- ปกหลัง / ส่วนล่างหรือตำแหน่งที่เห็นชัดเจนบริเวณปกนอก
- กรณีที่แสดง ISBN เป็นบาร์โค้ด (Barcode) ด้วยระบบ EAN ต้องไปเป็นไปตาม ISO/IEC 15420 ซึ่งต้องแสดงให้คนทั่วไปสามารถอ่านได้

2. สิ่งพิมพ์อิเล็กทรอนิกส์ และสื่อในรูปแบบอื่นๆ ที่ไม่ได้ตีพิมพ์

- สิ่งพิมพ์อิเล็กทรอนิกส์ที่สามารถมองเห็นได้ (สิ่งพิมพ์ออนไลน์) ต้องแสดงเลข ISBN อยู่บนหน้าที่มีชื่อเรื่องปรากฏอยู่ (อาจแสดงอยู่ที่หน้าแรกที่เข้าถึง (First access) หรือหน้าแสดงลิขสิทธิ์
 - สิ่งพิมพ์ที่ทำในรูปแบบ CD / cassette / diskette เลข ISBN ต้องแสดงอยู่บนสลากที่ติดถาวรที่ปรากฏบนสื่อ หรือหากไม่สามารถติดเลข ISBN ในตำแหน่งดังกล่าวได้ให้ระบุเลข ISBN ไว้ที่ด้านหลังของบรรจุภัณฑ์ (Packaging) ที่หุ้มห่อสื่อชิ้น ๆ
 - เลข ISBN พร้อมรายละเอียดของหนังสือ/สิ่งพิมพ์แต่ละรายการ (metadata) ควรระบุอยู่บนตัวเล่ม ณ ตำแหน่งที่เห็นชัดเจน
3. กรณีที่มีการจัดทำที่หลากหลายรูปแบบ (Format) ต้องมี ISBN แต่ละรูปแบบที่จัดทำด้วย ทั้งนี้ต้องจัดทำบัญชีรายการ ISBN กำกับไว้ด้วย

10 คำถามที่พบบ่อยเกี่ยวกับระบบ ISBN ระบบใหม่

1. คำถาม : ทำไมสำนักพิมพ์ต้องแปลงเลข ISBN จาก 10 หลักเป็น 13 หลักด้วย ?

คำตอบ : สำนักพิมพ์ / ร้านจำหน่ายหนังสือ ที่ไม่ได้แปลงเลข ISBN เป็น 13 หลัก จะไม่มีรายการสิ่งพิมพ์ปรากฏใน Books in Print ผู้ซื้อจะหาหนังสือไม่พบ และคิดว่าไม่มีหนังสือรายการที่ตนเองต้องการ จึงไม่มีการสั่งซื้อ ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ของสำนักพิมพ์ / ร้านจำหน่ายหนังสือนั่นเอง

2. คำถาม : ห้องสมุดอยู่ในข่ายที่ต้องแปลงเลข ISBN จาก 10 หลักเป็น 13 หลักด้วยหรือไม่ ?

คำตอบ : ห้องสมุดจำเป็นต้องเตรียมข้อมูลให้พร้อมสำหรับการสืบค้นทั้งระบบเก่า (ISBN 10 หลัก) และระบบใหม่ (ISBN 13 หลัก) ไม่ว่าจะเป็นข้อมูลที่มีอยู่เดิมในระบบ รวมถึงข้อมูลปัจจุบัน และที่จะมีในอนาคต

3. คำถาม : กรณีที่มีการเปลี่ยนแปลงราคา ต้องขอเลข ISBN ใหม่หรือไม่ ?

คำตอบ : ไม่ต้องขอเลข ISBN ใหม่

4. คำถาม : กรณีที่สิ่งพิมพ์มีการจัดทำในรูปแบบ (Form) ที่แตกต่างกัน ต้องขอเลข ISBN ใหม่หรือไม่ ?

คำตอบ : ต้องขอเลข ISBN ใหม่ สำหรับทุกรูปแบบที่จัดทำ

5. คำถาม : กรณีที่มีการจัดพิมพ์ฉบับใหม่ ซึ่งมีการปรับปรุงเนื้อหา ต้องขอเลข ISBN ใหม่หรือไม่ ?

คำตอบ : ต้องขอเลข ISBN ใหม่

6. คำถาม : กรณีที่มีการจัดพิมพ์ฉบับใหม่ จัดพิมพ์โดยสำนักพิมพ์เดียวกัน แต่ไม่มีการเปลี่ยนแปลงเนื้อหา ต้องขอเลข ISBN ใหม่หรือไม่ ?

คำตอบ : ไม่ต้องขอเลข ISBN ใหม่

7. คำถาม : กรณีที่หนังสือขาดตลาดไม่มีวางขายแล้ว ต้องขอเลข ISBN ใหม่ด้วยหรือไม่ ?

คำตอบ : ไม่ต้องขอเลข ISBN ใหม่ เพราะ ISBN เป็นตัวเลขที่บ่งชี้ถึงชื่อเรื่อง ครั้งที่พิมพ์ และรายละเอียดอื่นๆ ของหนังสือเล่มนั้นอยู่แล้ว แม้ว่าหนังสือชื่อนั้นจะขาดตลาดไม่มีวางจำหน่าย แต่ก็อาจปรากฏในร้านหนังสือร้านใดร้านหนึ่ง หรือห้องสมุดแห่งใดแห่งหนึ่งก็ได้

8. คำถาม : สำหรับสิ่งพิมพ์ที่มีหลายรูปแบบ / หลายเล่ม (Volume) จะกำหนด ISBN อย่างไร ?

คำตอบ : ต้องระบุเลข ISBN ของทุกเล่ม (Volume) ที่มีทั้งหมด กรณีที่เป็นเล่มพิมพ์แยก จะต้องระบุเลข ISBN ของเล่มนั้นแยกต่างหาก (ทั้งนี้เพื่อความสะดวกในการสั่งซื้อ กรณีที่เล่มซ้ำชุด) และแต่ละเล่มปลีกระบุรายการเลข ISBN ของทุกเล่ม ให้ครบด้วย

9. คำถาม : กรณีที่พิมพ์หนังสือใหม่ โดยเปลี่ยนชื่อเรื่อง ต้องขอเลข ISBN ใหม่หรือไม่ ?

คำตอบ : ต้องขอเลข ISBN ใหม่

10.คำถาม : กรณีที่เป็นสิ่งพิมพ์อิเล็กทรอนิกส์ที่จัดทำในรูปแบบต่างๆ (เช่น .PDF, HTML ...)

ต้องขอเลข ISBN ใหม่หรือไม่ ?

คำตอบ : ต้องขอเลข ISBN สำหรับสิ่งพิมพ์ในรูปแบบต่างๆ ด้วย

สนใจข้อมูลรายละเอียด

โปรดติดต่อ 

ห้องสมุดสำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม
ถนนพระรามที่ 6 เขตราชเทวี
กรุงเทพฯ 10400
โทรศัพท์ 02-202-3510, 02-202-3515
โทรสาร 02-354-3034
e-mail suwanna@tisi.go.th

แหล่งที่มาของข้อมูลที่นำมาเรียบเรียงเป็นบทความฉบับนี้:

International ISBN Agency. *Guidelines for the implementation of 13-Digit ISBNs*. Berlin:

International ISBN Agency, 2004.

-----ISBN-13 Converter. Available from World Wide Web:

<<http://www.isbn-international.org/converter/converter.html>>

-----ISBN Standard Revision. Available from World Wide Web:

<<http://www.isbn-international.org/en/revision.html>>

-----ISBN-13 transition support. Available from World Wide Web:

<<http://www.isbn.org/toolkit.html>>

-----Transition to the 13-digit ISBN for U.S. publishers. Available from World Wide Web:

<<http://www.isbn.org/standards/home/isbn/transition.asp>>

International Organization for Standardization (ISO). *ISO 2108:2005, Information and documentation – International Standard Book Number (ISBN)*. Geneva: ISO, 2005.

-----ISO 2108 :1992, *Information and documentation – International Standard Book Number (ISBN)*. Geneva: ISO, 1992.

-----ISO 2108: 1972 - *Documentation - International standard book numbering (ISBN)*. Geneva: ISO, 1972.

-----ISO TC 46/ SC9 Working Group 4 for project 2108 : *Revision of the ISBN standard*. Available from World Wide Web:
<http://www.collectioncanada.ca/iso/tc46sc9/wg4.htm>

-----ISBN – renewed for 21st century by Michael Healy. *ISO Focus*, December 2005, vol.2, no.12, p.35-37

-----ISO's successful ISBN book identification standard renewed for 21st century. *ISO Press releases* (Ref: 962), 17 June 2005. Available from World Wide Web:
<<http://www.iso.org/iso/en/commcentre/pressreleases/2005/Ref962.html>>

National Information Standards Organization. *Get ready for the ISBN*. Available from World Wide Web: <<http://www.niso/standards/resources/ISBN.html>>

